

تعارضات عمده نوجوانان ایرانی با والدین در پاندمی کووید ۱۹

Major Conflicts of Adolescents With Parents During the COVID-19 Pandemic in Iran

<https://dx.doi.org/10.52547/JFR.17.3.385>

I. Mokhtarnia, Ph.D. candidate

Department of Basic Research, Family Research Institute, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

A. Zadeh Mohammadi, Ph.D.

Department of Basic Research, Family Research Institute, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

L. Panaghi, Ph.D.

Department of Basic Research, Family Research Institute, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

M. Cheraghi, Ph.D.

Department of Psychology, Faculty of Education and Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

ایرج مختارنیا

گروه مطالعات بنیادین، دانشگاه شهید بهشتی

✉ دکتر علی زاده محمدی

گروه مطالعات بنیادین، دانشگاه شهید بهشتی

دکتر لیلی پناغی

گروه مطالعات بنیادین، دانشگاه شهید بهشتی

دکتر مونا چراغی

گروه روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۲/۱۲

دریافت نسخه اصلاح شده: ۱۴۰۰/۵/۲۳

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۶/۱۳

Abstract

This study aims to identify the major conflicts of parent-adolescent relationships during the COVID-19 pandemic. The sample consisted of 1590 adolescents living in Tehran who virtually answered the Revised Parent-Adolescent Conflict Checklist (PACIC-R).

✉ Corresponding author: Family Research Institute, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
Email: dr_zadeh@sbu.ac.ir

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی مسائل پرتعارض در روابط والد-نوجوان در پاندمی کووید ۱۹ انجام شد. نمونه پژوهش ۱۵۹۰ نوجوان ساکن شهر تهران بودند که به صورت مجازی به چکلیست بازسازی‌شده مسائل تعارض‌آمیز والد-نوجوان (PACIC-R) پاسخ دادند.

✉ نویسنده مسئول: تهران، ولنجک، پژوهشکده خانواده، گروه مطالعات بنیادین

پست الکترونیکی: dr_zadeh@sbu.ac.ir

The results showed that 97.93% of adolescents disagreed with their parents on at least one of the 47 issues raised in PACIC-R, and 77.30% of adolescents had a frequent conflict (once or several times per day) with their parents about at least one of these issues. Media use (phones, internet, gaming, and computer use) was the major conflict between parents and adolescents in 13 conflict domains, and 50% of adolescents argued with their parents about these issues at least once or several times per day during the COVID 19 Pandemic. Also, the areas of "parental behavior," "disciplinary issues," and "educational issues" were other major dimensions of parent-adolescent conflict, respectively. In general, the present study examined 13 conflict dimensions of parent-adolescent and the role of age and gender differences in these dimensions. Due to the high frequency of daily conflicts in parent-adolescent relationships in the Covid- 19 pandemic and the risk factor of parent-adolescent conflicts in the area of media use in the occurrence of psychological harms such as Internet dependence in adolescents should be considered.

Keywords: Major Conflict, Parent-Adolescent, COVID-19, Conflict Dimensions.

نتایج پژوهش نشان داد که ۹۳/۹۷ درصد از نوجوانان حداقل در یکی از ۴۷ مسئله مطرح‌شده در PACIC-R با والدین خود اختلاف داشتند و ۳۰/۷۷ درصد از نوجوانان حداقل در یکی از این مسائل تعارض پر تکرار (یک یا چند بار در روز) با والدین خود داشتند. استفاده از رسانه (گوشی، اینترنت و بازی‌های اینترنتی و رایانه) تعارض عمده نوجوانان با والدین در بین ۱۳ حوزه تعارض‌آمیز بود و ۵۰ درصد از نوجوانان حداقل در طول یک ماه، یک یا چندبار در روز درباره این مسائل با والدینشان بحث می‌کردند. همچنین اختلاف در حوزه‌های «رفتار والدین»، «مسائل انضباطی» و «مسائل تحصیلی» به ترتیب از بیشترین مسائل تعارض‌آمیز عمده نوجوانان با والدین بود. به طور کل در پژوهش حاضر به بررسی ۱۳ حوزه تعارض‌آمیز والد-نوجوان و نقش تفاوت‌های سنی و جنسیتی در این حوزه‌ها پرداخته شد. با توجه به فراوانی بالای تعارضات روزانه در روابط والد-نوجوان در پاندمی کووید ۱۹ و به دلیل عامل خطر تعارضات والد-نوجوان در حوزه استفاده از رسانه، در بروز آسیب‌های روان‌شناختی مانند وابستگی به اینترنت در نوجوانان باید مورد توجه قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: تعارضات عمده، والد-نوجوان، کووید ۱۹، حوزه‌های تعارض

مقدمه

شیوع ویروس کووید ۱۹ و اعلام رسمی آن از اول اسفند ۱۳۹۹ باعث تغییر در سبک زندگی ایرانیان شد، اقدامات قرنطینه و شکست کرونا با شعار «در خانه بمانیم» آغاز و در فرایند فرهنگ‌سازی قرار گرفت (حبیب زاده و لانگ^۱، ۲۰۲۰). شیوع بیماری همه‌گیر کرونا، اعضای خانواده را مجبور کرد که با هم در خانه بمانند؛ «در خانه ماندن» برای اکثر افرادی که زندگی روزمره آن‌ها در محل کار، مدرسه یا کلاس‌های آموزشی با اجتماعات مکرر بود، یک تغییر چشمگیر به حساب می‌آمد (جانسن^۲ و همکاران، ۲۰۲۰؛ لی^۳ و همکاران،

۲۰۲۰). در این شرایط مدارس برنامه‌های آموزشی و تربیتی خود را به صورت مجازی برگزار کردند؛ بنابراین روابط واقعی بین‌فردی نوجوانان صرفاً به خانواده و والدین و هم‌شیران محدود شد (بسونه^۴، ۲۰۲۰). کاهش پویایی و روابط اجتماعی در این دوران بر سلامت روان‌شناختی نوجوانان تأثیر مخربی گذاشت و ابتدا به کووید ۱۹ و مرگ آشنایان استرس مضاعف و وحشت شدیدی بین فرزندان خانواده ایجاد کرد و کودکان و نوجوانان علائم مربوط به استرس متوسط تا شدید را در پاسخ به ویروس کووید ۱۹ تجربه کردند (کیوه^۵ و همکاران، ۲۰۲۰). بسونه (۲۰۲۰) نشان داده که افرادی که حتی دلبستگی ایمن و سطح حمایت بالای والدین را داشتند در دوران کووید ۱۹ میزان استرس تجربه‌شده بیشتری نسبت به شش ماه قبل از شیوع کووید ۱۹ را تجربه کرده‌اند، این نشان می‌دهد بیشتر کودکان و نوجوانان در معرض استرس شدید شیوع کووید ۱۹ قرار گرفته‌اند (گسوم^۶، ۲۰۲۰).

علاوه بر اثرات روان‌شناختی بیماری کووید ۱۹ روی کودکان و نوجوانان، عملکرد و بهزیستی خانواده‌ها هم تحت تأثیر قرار گرفت (پی‌یاگانی^۷ و همکاران، ۲۰۲۰). در دوران پاندمی کووید ۱۹ «خانه» به محیط‌های کاری، مدرسه، فعالیت‌های دینی، کسب‌وکار و مکانی برای سپری کردن اوقات فراغت تبدیل شده و ساختار خانواده تغییر کرده است (دا سیلوا^۸ و همکاران، ۲۰۲۰؛ لی و همکاران، ۲۰۲۰). بسیاری از افراد عادت به گذراندن وقت فشرده با خانواده را در خانه نداشتند زیرا کارهای روزانه قبل از پاندمی، اغلب پر از فعالیت‌های خارج از خانه مانند کار، تحصیل و سایر فعالیت‌های اجتماعی بود (لی و همکاران، ۲۰۲۰).

در این دوره فضای فردی^۹ هر یک از اعضای خانواده و فعالیت‌های اجتماعی و اوقات فراغت برای بزرگسالان و کودکان کاهش پیدا کرد و باعث افزایش سطح استرس در بین اعضای خانواده شد (دا سیلوا و همکاران، ۲۰۲۰). این امر به‌ویژه برای خانواده‌هایی که در خانه‌های کوچک‌تر زندگی می‌کردند چالش‌برانگیز بود. با توجه به اینکه واحدهای آپارتمانی کوچک در کشورهای پرجمعیت از نوع خانه‌های معمول به حساب می‌آید در نتیجه تأمین فضای شخصی برای از بین بردن فشار روانی هنگام گیر افتادن در خانه در اثر محدودیت‌های پاندمی کووید ۱۹ آسان نبود (لی و همکاران، ۲۰۲۰). در پاندمی کووید ۱۹ والدین به طور کل احساس نگرانی می‌کردند (جانسن و همکاران، ۲۰۲۰) و والدینی که نگرانی بیشتری تجربه می‌کردند، انتقادات بیشتری نیز به نوجوانان خود ابراز می‌داشتند (روگر^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۱)، این باعث می‌شد تعارضات والد-نوجوان در خانه افزایش پیدا کند.

در پاندمی کووید ۱۹ خشونت در خانواده و کودک‌آزاری نیز معمولاً در هنگام گیر افتادن در خانه افزایش پیدا کرده بود و رسانه‌های خبری از فراوانی خشونت‌های خانگی گزارش می‌دادند (لی و همکاران، ۲۰۲۰). چنان‌که گزارش‌های مربوط به خشونت‌های خانگی نشان داده است از ماه مارس و آوریل سال ۲۰۲۰، خشونت‌های خانگی نسبت به ماه‌های مشابه سال قبل افزایش یافته است (دا سیلوا و همکاران، ۲۰۲۰)؛ بنابراین افزایش تعاملات با اعضای خانواده به جای فراهم کردن محیط گرم و حمایتی بین اعضای خانواده اغلب به محیط تعارضات، تنش‌ها و نارضایتی اعضا تبدیل شد (لی و همکاران، ۲۰۲۰).

علاوه بر چالش‌های پدیده کووید ۱۹ در سطح فردی و خانوادگی، مهم‌ترین چالش خانواده‌های دارای نوجوان، تعارضات والد-نوجوان است (مک‌گلدریک^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۴؛ رابین و فوستر^{۱۲}، ۲۰۰۲). تعارضات در برخی از کشورها همچون چین در پی خارج شدن از کنترل والدین و رسیدن به آزادی تفسیر می‌شود

(چن‌گدینی^{۱۳}، ۲۰۱۲) و در برخی فرهنگ‌ها بدون در نظر گرفتن کنترل والدین، یک رشد طبیعی برای خودمختاری و اولین مرحله از بلوغ و رشد نوجوان در نظر گرفته می‌شود (رابین و فوستر، ۲۰۰۲)؛ بنابراین استقلال نوجوان موضوع اصلی است که در پیرامون آن مسائل تعارضات والد-نوجوان همچون ممنوعیت رفت و آمد، انتخاب دوست و مسائل تحصیلی رخ می‌دهد و می‌تواند به یک موضوع مهم خانواده تبدیل شود (رنک^{۱۴} و همکاران، ۲۰۰۵)؛ تکرار یک مسئله تعارض‌آمیز در روابط والد-نوجوان به شکل روزانه، آن‌ها را فراتر از موضوع اولیه می‌برد و به سایر موضوعات گسترش می‌دهد و تعارض روی مسائل زندگی به طور روزانه، خانواده را با چالش مواجه می‌کند و باعث اختلال در عملکرد خانواده خواهد شد (پناغی^{۱۵} و همکاران، ۱۳۹۴)؛ مختارنیا^{۱۶} و همکاران، ۲۰۱۷). شکی نیست که وجود اختلاف پدیده‌ای اجتناب‌ناپذیر در روابط والد-نوجوان است. با وجود این، پژوهش‌ها نشان می‌دهند تعارضات والد - نوجوان بیش از آنکه سازنده باشند پیامدهای منفی دارند و بیشتر از نوع تعارضات مخرب محسوب می‌شوند (چپلین^{۱۷}، ۲۰۱۲؛ لیو^{۱۸} و همکاران، ۲۰۱۹)؛ مختارنیا و همکاران، ۱۳۹۵). حل نشدن تعارضات روزمره و فراوانی آن‌ها یکی از ویژگی‌های تعارضات مخرب است. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که فراوانی مکرر تعارضات والد-نوجوان با انواع مشکلات درونی‌سازی، برونی‌سازی و رفتارهای پرخطر در ارتباط است و سلامت روان نوجوانان و اعضای خانواده را کاهش می‌دهد (پناغی و همکاران، ۱۳۹۴)؛ مختارنیا، ۱۳۹۵).

شناسایی تعارضات عمده والد-نوجوان به چندین دلیل ضروری است: اول اینکه تعارضات آشکار و پنهان والد-نوجوان (از قبیل لجبازی، خودمختاری، آزادی‌خواهی، قدرت‌طلبی، ابراز خود) از طریق مسائل خاص زندگی بروز پیدا می‌کند (رابین و فوستر، ۲۰۰۲؛ میکوچی^{۱۹}، ۲۰۰۹؛ چن-گادینی، ۲۰۱۲ و لنسفورد^{۲۰} و همکاران، ۲۰۱۴) به عبارتی برخی از مسائل زندگی محرک تعارضات هستند (رابین و فوستر، ۲۰۰۲) ، ریش^{۲۱} و همکاران، ۲۰۰۰)؛ دوم اینکه برخی از نظریه‌های خانواده‌درمانی^{۲۲} و فرزندپروری نوجوان (همچون رویکردهای سیستم‌های خانواده-رفتاری^{۲۳}، خانواده‌درمانی ساختاری، نظریه تعهد و پذیرش^{۲۴}) در مداخلات درمانی و آموزشی مسائل تعارض‌آمیز عمده^{۲۵} والد-نوجوان را مورد توجه قرار داده‌اند، به عنوان مثال سیستم‌های خانواده-رفتاری برای آموزش حل مسئله ارتباطی در گام اول مسائل والد-نوجوان را شناسایی و رتبه‌بندی می‌کنند (رابین و فوستر، ۲۰۰۲). همچنین یکی از اصول مهم حل‌وفصل تعارضات، توافق طرفین در مورد مسائل تعارض‌آمیز عمده است؛ سوم اینکه مسائل تعارض‌آمیز والد-نوجوان به سن، جنس، فرهنگ و زمان وابسته است (ماستروتودورس^{۲۶} و همکاران، ۲۰۲۰؛ اسکینر و مک‌هیل^{۲۷}، ۲۰۱۶؛ جانگ^{۲۸} و همکاران، ۲۰۱۸ و رنک و همکاران، ۲۰۰۵)؛ چهارم اینکه آگاهی از تعارضات عمده والد-نوجوان می‌تواند بر توانمندی و آگاهی درمانگران و پژوهشگران تأثیر بگذارد و حتی بر سیاست‌گذاری‌های پیشگیرانه در یک جامعه نقش داشته باشد؛ بنابراین ضروری است که مسائل تعارض‌آمیز^{۲۹} عمده والد-نوجوان شناسایی شوند (رنک و همکاران، ۲۰۰۵) از این رو برخی پژوهش‌ها به دنبال شناسایی چالش‌ها و منابع تعارضات خانواده‌ها در پاندمی کووید ۱۹ برآمده‌اند.

لی و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش خود به این یافته رسیدند که در میان حوزه‌های زندگی خانوادگی، «مراقبت از کودکان و مسائل مرتبط با مدرسه» از موضوعات اصلی خانواده‌ها در پاندمی کووید ۱۹ بودند، و این دو مسئله از این لحاظ جزء موضوعات اصلی بودند که اعضای خانواده بیشتر بر سر این مسائل با همدیگر

بحث می‌کردند. همچنین طبق اطلاعات جمع‌آوری‌شده توسط مرکز مطالعات مرتبط با کودک در دانشگاه والدو ریو دوس سینوس^{۳۰}، برخورد با چندین کار^{۳۱}، توجه به کودکان^{۳۲}، انجام کارهای روزمره^{۳۳}، بازی با کودکان^{۳۴}، توضیح دادن اینکه چه چیزی در حال اتفاق افتادن است^{۳۵}، تقسیم وظایف^{۳۶} و کمک به فعالیت‌های مدرسه^{۳۷} به‌عنوان مشکلات عمده خانواده‌ها در پاندمی کووید ۱۹ شناسایی شده‌اند (دا سیلوا و همکاران، ۲۰۲۰).

با توجه به به‌روز بودن موضوع همه‌گیری کووید ۱۹، پژوهش متمرکز بر مسائل و چالش‌های والد-نوجوان در این دوره یافت نشد، ولی پژوهش‌هایی قبل از شیوع کووید ۱۹ روی شناسایی مسائل والد-نوجوان انجام شده؛ ریش و همکاران (۲۰۰۰) کمک در کارهای خانه، نظافت اتاق خواب، دعوا بین هم‌شیران، مسائل مرتبط با پوشش، انجام تکالیف، زمان خوابیدن، استفاده از تلویزیون، به هم ریختن خانه و جواب والدین را دادن را به عنوان مهم‌ترین مسائل بین والد-نوجوان شناسایی کردند؛ کلارک^{۳۸} و همکارانش (۱۹۹۹) نیز عمده‌ترین تعارضات بین والدین و نوجوانان را انتخاب‌ها و عادات شخصی به دست آوردند. قداله^{۳۹} و همکارانش (۲۰۱۶) نیز ایجاد سر و صدای زیاد در خانه، استفاده از تلویزیون و نیز رسانه‌های اجتماعی، نظافت اتاق خواب، زمان خواب، مرتب کردن لباس‌ها، عملکرد تکالیف درسی، مسائل مرتبط با دوستان، مخارج و انتخاب لباس جدید را به عنوان مسائل پرتعارض و عمده در روابط والد-نوجوان شناسایی کردند؛ این پژوهشگران توصیه کردند که مددکاران، پرستاران و روان‌شناسان در کار با خانواده‌ها به این مسائل و تعارضات عمده والد-نوجوان توجه داشته باشند.

از این رو با توجه به ضرورت شناسایی مسائل و چالش‌های نوجوانان با والدین برای اقدامات پیشگیرانه و درمانی در راستای کاهش آسیب‌پذیری نوجوانان و همچنین نبود پژوهش‌ها برای شناسایی منابع عمده تعارضات والد-نوجوان در همه‌گیری کووید ۱۹، ضروری است که مسائل تعارض‌آمیز عمده نوجوانان در این دوره شناسایی و معرفی شوند.

بنابراین هدف اصلی پژوهش حاضر شناسایی مسائل تعارض‌آمیز عمده بین والد-نوجوان در دوران همه‌گیری کووید ۱۹ است؛ در کنار این هدف، تفاوت‌های جنسیتی در تعارضات عمده بین نوجوانان نیز بررسی شد.

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

طرح پژوهش حاضر از نوع توصیفی^{۴۰} است. برای تکمیل پرسشنامه‌ها توسط نوجوانان از روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای برای انتخاب مدارس استفاده شد؛ به این ترتیب در گام اول سه منطقه ۱۷، ۱۸ و ۹ به صورت در دسترس از شهر تهران انتخاب شدند و سپس مدارس در دسترس و داوطلب به عنوان واحد نمونه برای تکمیل پرسشنامه در نظر گرفته شدند؛ پس از اخذ مجوز از آموزش و پرورش استان تهران و موافقت مدارس، پرسشنامه به صورت آنلاین توسط مدیر مدرسه در کانال اطلاع‌رسانی مجازی مدرسه یا در «برنامه شاد» قرار داده شد؛ برنامه تحصیلی آموزش و پرورش در استان تهران به دلیل پاندمی کووید ۱۹ به

صورت کلاس‌های مجازی در برنامه شاد برگزار می‌شد؛ در کل ۱۶ مدرسه در این پژوهش مشارکت کردند و تعداد ۱۵۹۰ نوجوان در حال تحصیل نمونه پژوهش حاضر را تشکیل دادند.

اصول اخلاقی محرمانه بودن، رضایت آگاهانه و دریافت اجازه والدین برای تکمیل پرسش‌نامه قبل از پاسخ دادن نوجوانان به ابزار پژوهش تنظیم شده بود. نوجوانانی که به هر شرایطی جدا از والدین خود زندگی می‌کردند (طلاق، مهاجرت، فوت والدین) از پژوهش کنار گذاشته شدند. لازم به ذکر است داده‌ها پس از موج سوم کرونا (از ۲۹ آذرماه ۱۳۹۹ به مدت ۱۵ روز) و قبل از شروع امتحانات نیم‌سال اول سال تحصیلی ۱۳۹۹ جمع‌آوری شد.

از کل شرکت‌کنندگان ۴۸/۲٪ دختر ($n = 767$) و ۵۱/۸٪ پسر بودند ($n = 823$) که سن آن‌ها بین ۱۲ و ۱۸ سال بود ($SD = 1/64$ ، $M = 15/05$)؛ تمام نوجوانان شرکت‌کننده در مقطع متوسطه دوره اول و دوم در حال تحصیل بودند.

در پژوهش حاضر **تعارضات عمده** در روابط والد-نوجوان به پرتکرارترین منابع تعارض^{۴۱} اشاره دارد و آن دسته از مسائل و موضوعاتی هستند که **روزانه یک و یا چند بار** بین نوجوان و والد اتفاق می‌افتند؛ بنابراین پرتکرارترین منابع تعارض به عنوان تعارضات عمده نوجوانان در نظر گرفته شد و برای سنجش آن از چک‌لیست مسائل تعارض‌آمیز والد-نوجوان استفاده شد.

ابزار

چک‌لیست مسائل تعارض‌آمیز والد-نوجوان (PACIC-R)

این ابزار توسط مختارنیا و همکارانش (۲۰۲۱) از نسخه اصلی پرسش‌نامه تعارضات والد نوجوان اسدی یونسی^{۴۲} و همکارانش (۱۳۹۰) ساخته شده است؛ چک‌لیست بازسازی‌شده از مسائل تعارض‌آمیز والد-نوجوان یک ابزار ۴۷ سؤالی با ۱۳ عامل است که فراوانی تعارضات را در مسائل والد-نوجوان روی پنج طیف لیکرت (۱= هرگز تا ۵= همیشه) می‌سنجد؛ در روش دوم نمره‌گذاری، طیف «هرگز» به معنای نبود اختلاف نظر است و نمره صفر (۰) می‌گیرد و طیف‌های «به‌ندرت»، گاهی، اغلب، همیشه» به معنای وجود اختلاف نظر است و به هریک از این طیف‌ها نمره یک (۱) اختصاص داده می‌شود. هر یک از آیتم‌ها شامل یک مسئله (موضوع) تعارض است و مسائل مرتبط به هم، حوزه‌های تعارض (همان عامل‌های چک‌لیست) به نام‌های مسائل تابو و حساس، آداب و ارزش‌ها، رسانه، مسائل مرتبط با خواب، روابط خانوادگی، مسائل تحصیلی، آزادی عمل، پوشش و ظاهر، اوقات فراغت، رفتار والدین، مسائل مالی، ارتباط با دوستان و انضباط را تشکیل می‌دهند (مختارنیا و همکاران، ۲۰۲۱). شاخص روایی محتوایی این ابزار مناسب به دست آمده است ($S = 0/955$ ، CVI)، همچنین تحلیل عاملی تأییدی نیز از نظرات کارشناسان تعیین روایی محتوایی حمایت کرد ($NFI > 0/95$ و $NNFI > 0/95$ ، $SRMR < 0/05$ و $RMSEA < 0/095$)؛ همچنین نتایج پژوهش مختارنیا و همکارانش (۲۰۲۱) نشان داد که چک‌لیست بازسازی‌شده توانایی پیش‌بینی کارآمدی خانواده و مشکلات درونی‌سازی و برونی‌سازی نوجوانان را دارد؛ بنابراین از روایی ملاک هم‌زمان خوبی برخوردار است. رابطه معنادار چک‌لیست بازسازی‌شده با پرسش‌نامه رفتار متعارض^{۴۳} نیز نشان داد که این ابزار واجد روایی همگرا

است ($r = 0/55$). نتایج همسانی درونی عامل‌ها با ضریب آلفا کرونباخ بین $0/78$ و $0/86$ و برای کل چک لیست $0/96$ به دست آمده است (مختارنیا، ۲۰۲۱).

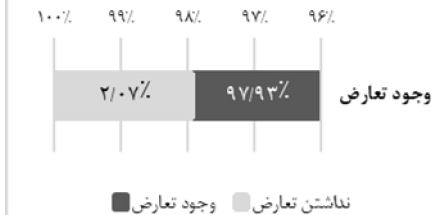
در پژوهش حاضر از نوجوانان خواسته شد تا منابع تعارض در چک‌لیست بازسازی‌شده تعارض والد-نوجوان را با توجه به یک ماه اخیر روی پنج طیف لیکرت (۴=چند بار در روز، ۳=یک بار در روز، ۲=دو یا سه بار در هفته، ۱=تقریباً ماهی یک بار و ۰=هرگز) پاسخ بدهند. همچنین از شرکت‌کنندگان خواسته شد تا بیشترین تعارض را در رابطه با یکی از والدین مادر، پدر و یا هر دو را مشخص کنند.

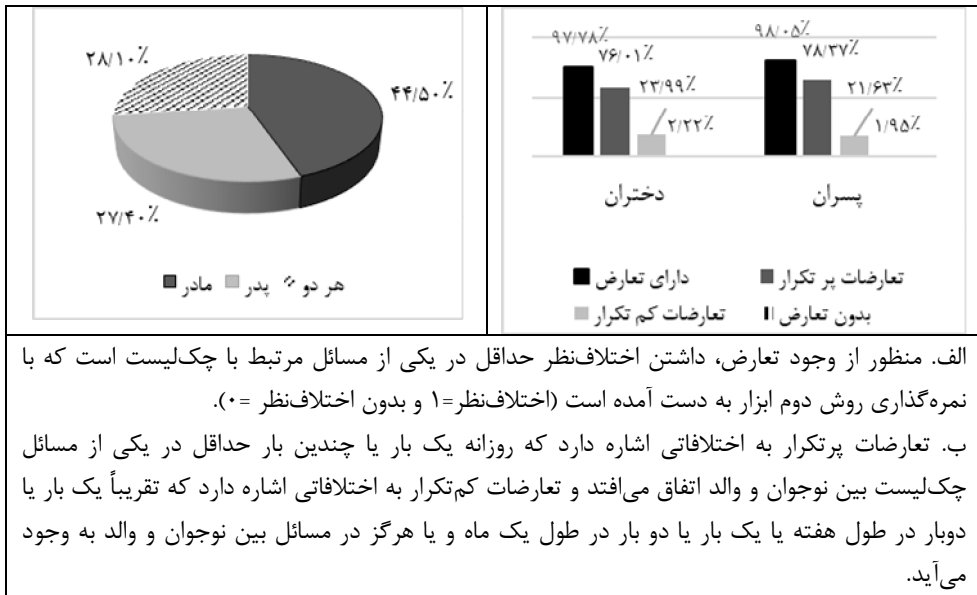
تحلیل داده‌ها

روش‌های توصیفی برای شناسایی تعارضات عمده به کار گرفته شد. برای بررسی روابط بین منابع تعارض و همچنین روابط بین متغیرهای جمعیت‌شناختی با متغیرهای اصلی پژوهش از همبستگی پیرسون و برای یافتن تفاوت معناداری در متغیرهای منابع تعارض در گروه‌های سنی و جنسیت از تحلیل واریانس چندمتغیره استفاده شد. همچنین از شاخص پیلایی^{۴۴} به دلیل مقاومت در برابر نقض پیش‌فرض عدم واریانس مشترک استفاده شد. آزمون خی دو با تصحیح یتس^{۴۵} نیز برای مقایسه بین جنسیت و تعارض (وجود و نبود تعارض) به کار رفت. تمام تحلیل‌های آماری در نرم‌افزار SPSS 26 انجام شد.

بیان یافته‌ها

نتایج توصیفی از فراوانی تعارضات با والدین در بین نوجوانان در شکل‌های ۱ تا ۴ گزارش شده است؛

شکل ۱. توزیع درصد فراوانی نسبی وجود و نبود تعارض ^{الف} در روابط والد-نوجوان	شکل ۲. توزیع درصد فراوانی نسبی تعارضات پر تکرار و کم تکرار ^ب در نوجوانان
 <p>وجود تعارض: ۹۷/۹۳٪ نداشتن تعارض: ۲/۰۷٪</p>	 <p>تعارضات کم تکرار: ۲۲/۷۰٪ تعارضات پر تکرار: ۷۷/۳۰٪</p>
شکل ۳. توزیع درصد فراوانی نسبی تعارضات با والدین در شرکت‌کنندگان	شکل ۴. درصد فراوانی نسبی تعارضات در شرکت‌کنندگان به تفکیک جنسیت

شکل ۱ نشان می‌دهد که ۹۷/۹۳٪ از نوجوانان حداقل در یکی از مسائل زندگی با والدین خود در پاندمی کووید ۱۹ تعارض داشتند و طبق نتایج ارائه‌شده در شکل ۳ بیشترین درصد اختلاف‌نظر نوجوانان با والد مادر بود (۴۴/۵٪ با مادر، ۲۸/۱٪ با پدر و ۲۷/۴٪ با هر دو والد). شکل ۲ به این اشاره دارد که ۷۷/۳۰٪ از نوجوانان حداقل در یکی از مسائل زندگی خانوادگی در طول یک ماه با والدینشان تعارض پرتکرار (روزانه یکبار یا چندبار) داشتند. شکل ۴ فراوانی وجود اختلاف‌نظر، نبود اختلاف‌نظر، تعارضات کم‌تکرار و پرتکرار را به تفکیک جنسیت نشان می‌دهد. آزمون مجذور خی دو با تصحیح یتس^{۴۶} نشان داد که هیچ رابطه معناداری بین جنسیت و اختلاف‌نظر وجود ندارد ($\chi^2 [1, N = 1590] = 0.04, p = 0.84, phi = 0.01$)؛ همچنین ارزش خی دو بین جنسیت و وجود تعارض پرتکرار و تعارض کم‌تکرار معنادار به دست نیامد ($phi = 0.27, \chi^2 [1, N = 1590] = 1.02, p = 0.32$).

شکل ۵. درصد فراوانی و فراوانی توزیع انواع مسائل^{الف} تعارض آمیز والد- نوجوان در پاندمی کووید ۱۹

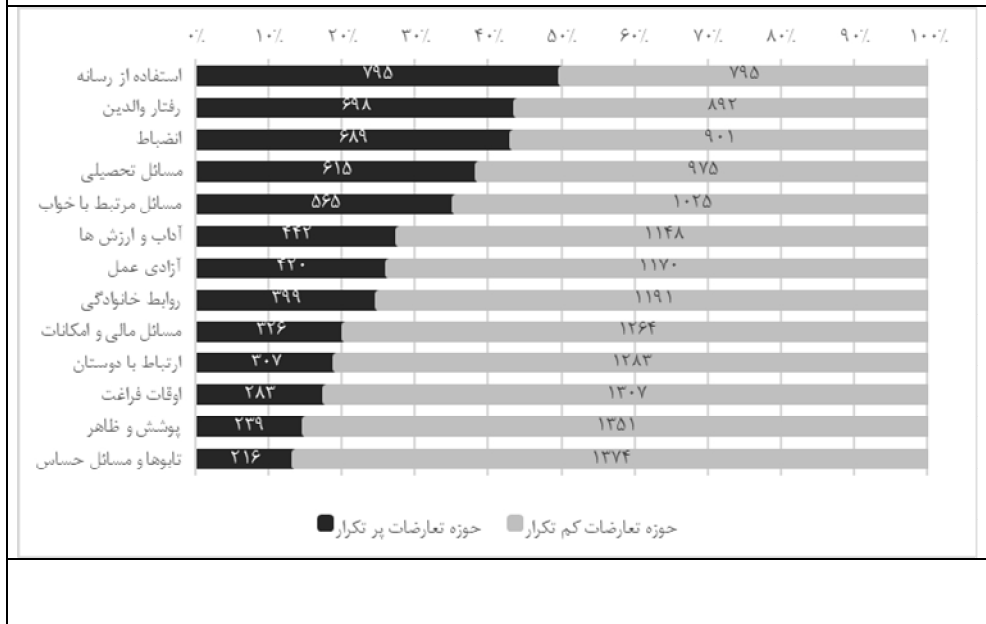
	۰٪	۱۰٪	۲۰٪	۳۰٪	۴۰٪	۵۰٪	۶۰٪	۷۰٪	۸۰٪	۹۰٪	۱۰۰٪
الف- استفاده از موبایل (میزان ساعت و نوع استفاده از آن)	۳۱۷	۳۰۹	۳۳۷	۲۴۸	۳۲۹						
الف- استفاده از اینترنت	۲۲۵	۲۵۷	۳۲۲	۳۱۰	۴۷۶						
ب- ورود والدین در نحوه ارتباط شما با خواهر و برادران	۲۵۷	۲۰۷	۳۰۱	۲۱۸	۶۰۷						
د- میزان درس خواندن و انجام تکالیف مدرسه	۲۲۵	۲۲۳	۲۷۶	۳۳۳	۵۲۳						
ه- ساعت رفتن به رختخواب	۱۶۶	۲۵۴	۲۹۲	۳۳۵	۵۴۳						
ه- میزان ساعات خواب شبانه روزی	۱۷۳	۲۳۰	۲۹۹	۳۳۴	۵۵۴						
الف- بازی های اینترنتی	۱۶۷	۲۰۱	۲۶۷	۲۲۱	۷۳۴						
الف- استفاده از رایانه	۱۷۳	۱۹۱	۲۵۰	۲۷۴	۷۰۲						
ج- کمک در انجام کارهای خانه	۱۷۳	۱۹۰	۲۵۱	۲۳۵	۶۴۱						
ج- به هم ریختن و کثیف کردن خانه	۱۵۷	۱۸۸	۲۶۸	۳۳۵	۶۵۲						
د- انتظارات بالا از شما در امور درسی	۳۰۸	۱۳۶	۲۴۷	۳۶۳	۶۳۶						
ب- تفاوت گذاشتن بین شما و اعضای خانواده	۱۸۵	۱۴۳	۲۵۴	۴۰۱	۶۰۷						
ج- نامرتب بودن و بی نظمی در امور شخصی	۱۷۰	۱۵۸	۲۸۸	۳۶۳	۶۱۱						
د- برنامه ریزی درسی	۱۷۰	۱۵۱	۲۶۱	۲۹۷	۷۱۱						
و- جواب والدین را دادن	۱۶۸	۱۵۲	۲۸۲	۳۰۸	۶۸۰						
و- برخواستن و تند خویی با پدر و مادر	۱۶۳	۱۵۲	۲۵۹	۳۵۲	۶۶۴						
ز- کنترل، نظارت و دخالت بیش از حد والدین در کار شما	۱۲۸	۱۷۳	۲۵۰	۳۵۶	۶۸۳						
ه- بیدار شدن در زمان صبح	۱۱۵	۱۵۲	۲۰۲	۲۵۴	۶۸۷						
ج- نظافت و بهداشت	۱۲۵	۱۳۴	۲۵۵	۳۳۳	۷۵۳						
ط- خریدن امکانات و یا وسایل خاص (مانند خرید موبایل و غیره)	۱۲۸	۱۰۴	۲۰۲	۴۲۱	۷۲۵						
ح- رعایت احترام پدر و مادر و سایر بزرگترها	۱۳۷	۱۰۳	۱۹۳	۳۱۷	۸۴۰						
د- گرفتن نمرات پایین در مدرسه	۱۲۵	۱۰۴	۱۹۸	۳۷۶	۷۸۸						
ب- مزاحم شما شدن زمانی که می خواهید تنها باشید	۱۱۰	۱۱۸	۱۸۵	۲۴۹	۹۲۸						
ح- نحوه ابراز علاقه و محبت بین اعضای خانواده	۱۲۱	۹۷	۱۹۳	۳۲۹	۸۵۰						
ب- تبعیض بین دختر و پسر	۱۱۰	۱۰۸	۱۶۳	۲۲۶	۹۸۳						
ج- حضور به موقع در کلاس های مجازی	۹۵	۱۲۱	۱۷۰	۲۱۴	۹۹۰						
ی- بیرون رفتن به همراه دوستان	۱۲۴	۹۰	۱۸۰	۳۰۷	۸۸۹						
ح- میزان وقت گذاری پدر و مادر برای نوجوان	۱۱۱	۱۰۲	۱۸۳	۲۸۷	۹۰۷						
ب- تفاوت گذاشتن بین شما و اعضای خانواده	۱۰۶	۹۹	۱۶۳	۲۸۳	۹۳۹						
ب- مقایسه شما با دیگران	۱۱۹	۸۵	۱۳۸	۳۱۶	۹۳۲						
ب- منت گذاشتن	۹۵	۱۰۷	۱۹۵	۲۴۳	۹۵۰						
ک- چگونگی استفاده از اوقات فراغت و تعطیلات	۹۸	۱۲۴	۲۳۹	۳۸۹	۷۷۰						
ل- پوشش و ظاهر نوجوان	۱۱۰	۸۰	۱۸۱	۳۱۹	۹۰۰						
ز- دخالت در تصمیم گیری های فردی	۹۵	۹۱	۱۷۷	۲۹۱	۹۳۶						
چ- زمان آمد و شد به خانه	۹۵	۸۷	۱۵۰	۲۲۶	۱۰۳۲						
ک- میزان تفریح و گردش و تنوع آن ها	۹۰	۸۷	۲۴۲	۳۵۹	۸۱۲						
ط- میزان مخارج نوجوان	۹۵	۷۸	۱۷۸	۲۸۶	۹۶۷						
ی- رفت و آمد به منزل دوستان	۸۸	۷۸	۱۲۸	۲۵۴	۱۰۴۲						
و- فحش دادن	۹۳	۶۸	۱۲۳	۱۹۳	۱۱۱۳						
م- دوستی و ارتباطات خارج از عرف	۸۶	۶۳	۱۱۴	۲۱۴	۱۱۱۳						
ی- انتخاب دوست	۷۸	۶۹	۱۴۹	۳۱۰	۹۸۴						
ل- نحوه لباس پوشیدن	۷۹	۶۴	۱۶۱	۲۸۲	۱۰۰۵						
ط- میزان پول نوجویی	۷۹	۵۸	۱۵۸	۳۳۶	۹۵۹						
م- داشتن رفتارهای پرخطر	۷۸	۶۱	۲۲۶	۳۳۶	۱۱۴۸						
ک- چگونگی مسافرت رفتن	۳۰	۱۳۴	۲۳۴		۱۰۱۱						
ل- استفاده از وسایل آرایشی	۳۰	۱۰۹	۱۸۳		۱۱۹۵						
م- رفتارهای غیر عرف جامعه	۳۳	۸۸	۲۰۳		۱۲۰۳						

هرگز: ملهی یک یا دو بار، هفته ای یک یا دو بار، روزی یکبار، چندین بار در روز

یادداشت. حوزه های تعارض والد-نوجوان شامل الف: استفاده از رسانه، ب: رفتار والدین، ج: انضباط، د: مسائل تحصیلی، ه: مسائل مرتبط با خواب، و: آداب و ارزش ها، ز: آزادی عمل، ح: روابط خانوادگی، ط: مسائل مالی و امکانات، ی: ارتباط با دوستان، ک: اوقات فراغت، ل: پوشش و ظاهر، م: تابو و مسائل حساس الف. ترتیب مسائل چارت براساس فراوانی مسائل رایج (مجموع طیف یکبار در روز و چندبار در روز) در روابط والد-نوجوان تنظیم شده است.

طبق نتایج توصیفی شکل ۵ استفاده از موبایل فراوان‌ترین منبع تعارض نوجوانان با والدین بود و ۷۶/۲٪ از نوجوانان حداقل یک بار در طول یک ماه گذشته در پاندمی کووید ۱۹ درباره این مسئله با والدین خود بحث کرده‌اند ($n = 1211$)، این در حالی است که ۲۳/۸٪ از نوجوانان هرگز اختلاف نظری در مورد استفاده از موبایل با والدین خود نداشتند ($n = 379$)؛ بنابراین با در نظر گرفتن اصطلاح تعارضات پرتکرار (عمده) ۳۹/۳۷٪ درصد از نوجوانان روزانه یک بار یا چندین بار در روز درباره استفاده از موبایل با والدین خود تعارض داشتند ($n = 626$) استفاده از اینترنت هم از بین ۴۷ مسئله، دومین منبع عمده تعارضات نوجوانان با والدینشان بود و ۳۰/۳۱٪ از نوجوانان حداقل در یک ماه گذشته روزانه یکبار یا چندین بار درباره این مسئله با والدین خود تعارض داشتند. مسئله ورود والدین به روابط هم‌شیران، مسئله‌ای از حوزه رفتارهای والدین است که منجر به تعارضات پرتکرار در روابط نوجوانان با والدین می‌شد؛ در واقع ۲۹٪ از نوجوانان روزانه یک بار و یا چندین بار با این مسئله مواجه می‌شدند ($n = 464$). اختلاف بر سر مسائل و رفتارهای تابو و حساس کمترین مسئله‌ای بود که بین نوجوانان و والدین در پاندمی کووید ۱۹ اتفاق می‌افتاد و تنها ۶٪ از نوجوانان روزانه یک بار یا چندین بار درباره این مسائل با والدین خود تعارض داشتند ($n = 96$). اختلاف بر سر استفاده از وسایل آرایشی و سپس نحوه مسافرت کردن نیز از مسائل کم‌تعارض بین نوجوانان و والدین بودند و به ترتیب تنها ۶/۴۵٪ و ۷٪ از نوجوانان در پاندمی کووید ۱۹ روزانه یک بار یا چندین بار با والدین خود درباره این مسائل در تعارض بودند.

شکل ۶. توزیع فراوانی و درصد فراوانی در مورد حوزه‌های الف پرتعارض و کم تعارض والد-نوجوان

نتایج شکل ۶ به این اشاره دارد که نوجوانان حداقل در یکی از مسائل مرتبط با حوزه‌های تعارض واجد ویژگی تعارض پرتکرار بودند، به عبارتی دیگر نوجوانان روزانه یک بار یا چندین بار، حداقل در مورد یک مسئله با والدینشان تعارض داشتند؛ بیشترین و پرتکرارترین تعارض در حوزه استفاده از رسانه بود که ۵۰٪ از نوجوانان حداقل در یکی از مسائل مرتبط با این حوزه روزانه یک بار یا چند بار با والدین خود درگیر می‌شدند، این در حالی است که تنها ۶٪ از نوجوانان حداقل در یکی از مسائل مرتبط با تابوها و مسائل حساس، روزانه یک بار یا چندین بار با والدین خود تعارض داشتند.

یافته‌های فرعی

همبستگی بین متغیرهای پژوهش: نتایج همبستگی بین حوزه‌های تعارض نشان داد که تعارض در یک حوزه با تعارض در حوزه‌های دیگر ارتباط دارد، اما «سن» و «جنسیت» کمترین ارتباط را با حوزه‌های تعارض داشتند.

تفاوت سنی و جنسیتی نوجوانان در نوع حوزه تعارض والد-نوجوان: برای بررسی تفاوت حوزه‌های تعارض والد-نوجوان در گروه‌های جنسیتی و سنی از تحلیل واریانس چند متغیره^{۴۷} استفاده شد، نتایج این آزمون اثر چندمتغیره معناداری برای جنسیت نشان داد ($F [۱۳, Pillai's Trace = ۰/۰۵۷, F [۱۳, ۱۵۶۴] = ۷/۳۳, p < ۰/۰۰۱, \eta^2 = ۰/۰۵۷$) با در نظر گرفتن سطح آلفای اصلاح شده بونفرونی^{۴۹} در رابطه با حوزه‌های تعارض والد-نوجوان نشان داد که تنها در حوزه مسائل تحصیلی در دختران و پسران تفاوت معناداری وجود دارد ($F [۱, ۱۵۷۶] = ۳۲/۷۰, p < ۰/۰۰۱, \eta^2 = ۰/۰۲$)؛ بنابراین بین متغیرهای جنسیت و ترکیب خطی متغیرهای وابسته رابطه قابل توجهی به دست نیامد؛ بررسی میانگین نمره‌ها نشان داد که پسران در مسائل تحصیلی بیشترین تعارض را با والدین ($M = ۶/۷۷, SD = ۵/۴۷$) نسبت به دختران ($M = ۵/۰۵, SD = ۵/۲۲$) در پاندمی کووید ۱۹ داشتند. آزمون اثر چندمتغیره برای سن نیز معنادار به دست آمد ($F [۱۴, Pillai's Trace = ۰/۰۱۴, F [۱۴, ۹۴۱۴] = ۱/۷۰۲, p < ۰/۰۰۱, \eta^2 = ۰/۰۱۴$)، همچنین آزمون اثرات سن با سطح آلفای اصلاح شده بونفرونی نشان داد که تنها تفاوت در حوزه آزادی عمل است ($F [۶, ۱۵۷۶] = ۳/۹۴, p < ۰/۰۰۱, \eta^2 = ۰/۰۱۵$)، نتایج تحلیل‌های تعقیبی^{۵۰} مشخص کردند که اختلاف با والدین بر سر مسئله آزادی عمل تنها در بین نوجوانان ۱۶ ساله و ۱۳ ساله است و میانگین نوجوانان ۱۶ ساله ($M = ۳/۳۳, SD = ۳/۴۲$) بیشتر از نوجوانان ۱۳ ساله ($M = ۲/۲۷, SD = ۲/۷۲$) به دست آمد. در ضمن اثر تعاملی متغیرهای سن و جنس معنادار نشد ($F [۷۸, ۹۴۱۴] = ۱/۲۵, p < ۰/۰۷۱, \eta^2 = ۰/۰۱۰$).

جدول ۱. همبستگی بین متغیرهای پژوهش همراه با کمیته پیشینه میانگین و انحراف استاندارد

۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱. جنسیت	
														۱	۱		
														۱	-۰/۰۵	۲. سن	
														-۰/۰۳	۰/۰۱	۳. استفاده از رسانه	
												۱	-۰/۴۷ ^{۰۰}	۰/۰۳	۰/۱۰ ^{۰۰}	۴. رفتار والدین	
											۱	۰/۶۱ ^{۰۰}	-۰/۴۷ ^{۰۰}	-۰/۱۰ ^{۰۰}	۰/۰۷ ^{۰۰}	۵. آزادی عمل	
									۱	۰/۶۱ ^{۰۰}	۰/۴۶ ^{۰۰}	-۰/۳۴ ^{۰۰}	۰/۰۸ ^{۰۰}	-۰/۰۷ ^{۰۰}	-۰/۰۱	۶. ارتباط با دوستان	
								۱	۰/۵۰ ^{۰۰}	۰/۵۴ ^{۰۰}	۰/۴۸ ^{۰۰}	-۰/۲۸ ^{۰۰}	-۰/۰۲ ^{۰۰}	-۰/۰۸ ^{۰۰}	-۰/۰۱	۷. انضباط	
							۱	-۰/۵۶ ^{۰۰}	۰/۴۶ ^{۰۰}	۰/۵۶ ^{۰۰}	۰/۵۶ ^{۰۰}	-۰/۲۶ ^{۰۰}	-۰/۰۱ ^{۰۰}	-۰/۰۴ ^{۰۰}	-۰/۰۱	۸. آداب و ارزش‌ها	
							۱	۰/۴۸ ^{۰۰}	-۰/۶۰ ^{۰۰}	۰/۴۴ ^{۰۰}	۰/۴۹ ^{۰۰}	۰/۴۶ ^{۰۰}	-۰/۳۵ ^{۰۰}	۰/۰۱ ^{۰۰}	۰/۱۶ ^{۰۰}	۰/۰۱	۹. مسائل تحصیلی
						۱	۰/۵۳ ^{۰۰}	-۰/۵۸ ^{۰۰}	-۰/۵۹ ^{۰۰}	۰/۴۶ ^{۰۰}	۰/۵۰ ^{۰۰}	۰/۵۳ ^{۰۰}	-۰/۳۳ ^{۰۰}	۰/۰۱ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۳	۱۰. روابط خانوادگی
						۱	۰/۴۸ ^{۰۰}	۰/۳۸ ^{۰۰}	-۰/۳۵ ^{۰۰}	۰/۵۱ ^{۰۰}	۰/۴۳ ^{۰۰}	-۰/۳۲ ^{۰۰}	-۰/۳۷ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۳	۱۱. تابوها و مسائل حساس
						۱	-۰/۳۹ ^{۰۰}	۰/۴۵ ^{۰۰}	-۰/۵۷ ^{۰۰}	۰/۳۷ ^{۰۰}	۰/۴۵ ^{۰۰}	-۰/۳۸ ^{۰۰}	-۰/۴۲ ^{۰۰}	۰/۰۱ ^{۰۰}	۰/۰۲ ^{۰۰}	۰/۰۲	۱۲. مسائل مرتبط با خواب
						۱	۰/۴۷ ^{۰۰}	۰/۴۸ ^{۰۰}	-۰/۵۲ ^{۰۰}	۰/۴۹ ^{۰۰}	۰/۴۶ ^{۰۰}	۰/۳۹ ^{۰۰}	-۰/۳۵ ^{۰۰}	۰/۰۲ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴	۱۳. اوقات فراغت
						۱	۰/۵۰ ^{۰۰}	۰/۴۷ ^{۰۰}	-۰/۵۳ ^{۰۰}	۰/۵۰ ^{۰۰}	۰/۵۰ ^{۰۰}	۰/۴۳ ^{۰۰}	-۰/۳۳ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	-۰/۰۱ ^{۰۰}	-۰/۰۱	۱۴. پوشش و ظاهر
						۱	۰/۵۴ ^{۰۰}	۰/۴۸ ^{۰۰}	-۰/۵۰ ^{۰۰}	۰/۴۸ ^{۰۰}	۰/۵۴ ^{۰۰}	۰/۴۹ ^{۰۰}	-۰/۳۸ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۳	۱۵. مسائل و امکانات
						۱	۰/۷۳ ^{۰۰}	۰/۷۷ ^{۰۰}	-۰/۵۳ ^{۰۰}	۰/۶۹ ^{۰۰}	۰/۷۶ ^{۰۰}	۰/۷۳ ^{۰۰}	-۰/۶۵ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۲ ^{۰۰}	۰/۰۲	نمره کل
۱۸۸-۰	۱۲-۰	۱۲-۰	۱۲-۰	۱۲-۰	۱۲-۰	۱۲-۰	۲۰-۰	-۰/۱۲	۲۴-۰	-۰/۱۳ ^{۰۰}	-۰/۱۳ ^{۰۰}	-۰/۲۰	-۰/۱۶	۱۲-۱۸	۱-۲	۱-۲	کمیته و پیشینه
۴۷/۷۷	۲/۵۳	۲/۰۳	۲/۵۱	۳/۹۲	۱/۶۰	۲/۸	۵/۹۴	۳/۱۴	۶/۵۶	۲/۲۹	۲/۸۹	۵/۳۶	۶/۱۶	۱۵/۰۵	۱/۵۲	۱/۵۲	میانگین
۳۴/۹	۲/۹۸	۲/۸۹	۲/۸۸	۳/۴۴	۲/۶۷	۳/۱۶	۵/۴۲	۳/۳۵	۵/۶۲	۲/۹۶	۳/۱۲	۴/۹۵	۴/۵۸	۱/۶۴	۰/۰۵	۰/۰۵	انحراف استاندارد

*. $p < 0.05$; **. $p < 0.001$

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف شناسایی مسائل و موضوعات پرتعارض در روابط والد-نوجوان در پاندمی کووید ۱۹ انجام شد، تعارضات پرتکرار یا تعارضات عمده شامل مسائلی است که والد و نوجوان روزانه درباره آن بحث و مشاجره می‌کنند و باعث اختلال در عملکرد خانواده می‌شوند (رابین و فوستر، ۲۰۰۲؛ پناغی و همکاران، ۱۳۹۴) و شناسایی مسائل عمده به چندین دلیل در دوران کووید ۱۹ ضروری بود و در حال حاضر نیز در این حوزه در سایر فرهنگ‌ها پژوهش‌هایی انجام شده است.

اختلاف نظرات، چالش مهمی است که خانواده‌ها در دوران همه‌گیری کرونا با آن مواجه بودند (بالو^{۵۱} و همکاران، ۲۰۲۰). درست است که کنار هم بودن در خانواده می‌تواند لحظات خوبی برای اعضا فراهم کند، اما اختلاف نظرات و تعارضات در روابط خانوادگی در زمان کنار هم بودن اجتناب‌ناپذیر است؛ بنابراین وجود تعارضات نشانه آسیب تلقی نمی‌شود، ولی حل‌وفصل نکردن اختلاف نظرات و تبدیل اختلاف نظرات به خشونت‌های فیزیکی، هیجانی و کلامی یک آسیب محسوب می‌شود (بالو و همکاران، ۲۰۲۰؛ مختارنیا و همکاران، ۲۰۱۷).

پژوهش حاضر نشان داد تقریباً همه نوجوانان با والدین خود حداقل بر سر یکی از مسائل زندگی، اختلاف‌نظر دارند؛ بنابراین همسو با سایر پژوهش‌ها وجود تعارضات یک پدیده رایج در روابط والد-نوجوان است (رابین و فوستر ۲۰۲۰؛ قداله و همکاران، ۲۰۱۶؛ مختارنیا و همکاران، ۲۰۱۷)؛ ولی آنچه تعارضات را در ابعاد فردی و خانوادگی مخرب می‌سازد وجود فراوانی، شدت و طول مدت تعارضات است (مختارنیا، ۲۰۱۶؛ ۲۰۲۱).

نتایج توصیفی پژوهش حاضر نشان داد که بیشتر فرزندان در موضوع استفاده از رسانه (مانند موبایل، بازی‌های رایانه‌ای و اینترنت) بیشترین اختلاف را با والدین داشتند، این در حالی است که در چین مسائل تحصیلی، مسئله عمده خانواده‌ها با نوجوانان بود و کشور چین برای حل این مسئله مداخلات و راهبردهای آموزشی برای فرزندان، والدین و خانواده‌ها تدوین کرده‌اند تا آسیب‌های روان‌شناختی و خانوادگی احتمالی را کاهش دهند (ژانگ^{۵۲}، ۲۰۲۰)؛ یکی از دلایل همسو نبودن یافته‌ها به نوع روش و استفاده از ابزار طرح پژوهشی ارتباط دارد، در پژوهش حاضر از روش کمی و از ابزار چک‌لیست مسائل تعارضات والد-نوجوان که انواع حوزه‌های تعارضات والد-نوجوان را می‌سنجد، استفاده شده است، این در حالی که طرح پژوهشی ژانگ (۲۰۲۰) با روش کیفی و متمرکز بر مسائل تحصیلی خانواده‌ها در پاندمی کووید ۱۹ انجام شده بود. نکته دیگری هم وجود دارد که بافت فرهنگی در نوع مسائل و تعارضات در یک مقطع زمانی می‌تواند نقش داشته باشد (قداله و همکاران، ۲۰۱۶؛ مختارنیا و همکاران، ۲۰۱۷)، در ایران استفاده از رسانه (مانند گوشی موبایل) در فرزندان به طور افراطی با توجه به شرایط مجازی بودن برنامه‌های تحصیلی برای خانواده‌های ایرانی نپذیرفتنی بوده و سازگاری این مسئله برای خانواده‌ها با چالش بیشتری همراه بود و خانواده‌های ایرانی چنین تجربه‌ای یا آمادگی برای سازگاری نداشتند ولی کشور چین تجارب قبلی درباره بحران بهداشت سلامت عمومی درباره استفاده از اینترنت را داشت (یانگ و دی‌آبریو^{۵۳}، ۲۰۱۱) و مداخلات زیادی برای کنترل آن در سال‌های قبل انجام داده بودند؛ بنابراین به نظر می‌رسد مسئله استفاده از رسانه برای خانواده‌های چینی با انعطاف و سازگاری در دوران پاندمی کووید ۱۹ نسبت به خانواده‌های ایرانی همراه بود؛ در نتیجه تعارضات در

حوزه استفاده از رسانه به عنوان مسئله عمده والد-نوجوان شناسایی نشده بود و بیشتر بر مسائل تحصیلی پرداخته‌اند. همچنین قابل ذکر است که والدین ایرانی اهمیت زیادی به مسائل تحصیلی فرزندان می‌دهند و مسائل تحصیلی چالش سازگاری یافته و عادی خانواده‌ها نسبت به مسئله استفاده از رسانه‌های مدرن مانند گوشی هوشمند و اینترنت است.

از سویی تعارضات والد-نوجوان در حوزه استفاده از رسانه می‌تواند از چندین نظر اهمیت بیشتری داشته باشد، اول اینکه تعارضات والد-نوجوان در این حوزه هم علت و هم معلول اعتیاد به اینترنت است و عامل خطری مهمی برای اعتیاد محسوب می‌شود (یانگ و دی‌آبریو، ۲۰۱۱)، با اینکه متغیر وابستگی به اینترنت در پژوهش حاضر مستقیماً بررسی نشده است ولی نظریه‌ها و پیشینه پژوهش نشان می‌دهند که رابطه شدیدی بین تعارضات والد-نوجوان و وابستگی به اینترنت در نوجوانان وجود دارد (کاس^۴ و همکاران، ۲۰۱۳)؛ بنابراین وجود تعارض عمده والد-نوجوان در حوزه استفاده از رسانه می‌تواند نشانه‌ای از وابستگی به اینترنت در نوجوانان ایرانی نیز باشد (یانگ و دی‌آبریو، ۲۰۱۷). همچنین پژوهش‌ها نشان می‌دهند که ۷۶ درصد از نوجوانانی که وابسته به اینترنت هستند، از نوعی از افسردگی رنج می‌برند (یانگ و دی‌آبریو، ۲۰۱۱). به نظر می‌رسد که این یافته نیازهای پژوهشی آتی را در رابطه با ارزیابی وابستگی به اینترنت و افسردگی فرزندان به خصوص در نوجوانان در پاندمی کووید ۱۹ ارائه می‌دهد و ضروری است که رابطه شیوع کرونا با وابستگی به اینترنت بررسی شود.

دومین مسئله نوجوانان، رفتارهای والدین بودند؛ به نظر می‌رسد نوجوانان از راهبردهای والدین در دوران پاندمی کرونا احساس ناراضی‌ت داشتند و آن را تعارض عمده با والدین عنوان کردند، نکته مهم مسئله مثلث‌سازی والدین در روابط هم‌شیران بود که با گویه «ورود والدین در نحوه ارتباط شما با خواهر و برادرتان» مشخص شده بود که سومین مسئله پرتعارض نوجوانان با والدین خود در این دوره بود. ظاهراً والدین ایرانی نگرانی بیشتری در رابطه با روابط هم‌شیران و تعارضات در زیر منظومه هم‌شیران دارند و از راهبرد مثلث‌سازی در روابط با فرزندان خود استفاده می‌کنند (مختارنیا، ۲۰۱۷). مثلث‌سازی مهم‌ترین پاسخ به تعارضات در خانواده‌ها است و نقش پیش‌بینی‌کننده در بروز مشکلات رفتاری - هیجانی نوجوانان دارد (کلانتری^{۵۵} و همکاران، ۱۳۹۶). تعارض نوجوانان در حوزه رفتار والدین نشان می‌دهد که والدین ایرانی بیشتر از راهبرد کنترل روان‌شناختی مانند مقایسه کردن فرزندان، منت گذاشتن و سرزنش کردن در این دوره استفاده می‌کنند. از سویی چنین رفتارهایی نشان‌دهنده مهارت‌های ارتباطی ضعیف و استفاده نکردن از راهبرد حل مسئله کارآمد در بین اعضای خانواده است (رابین و فوستر، ۲۰۰۲). تعارض نوجوانان در رابطه با رفتارهای والدین نقش پیش‌بینی‌کنندگی قوی در بروز مشکلات درونی‌سازی (افسردگی، اضطراب و جسمانی‌سازی) و برونی‌سازی (پرخاشگری و نافرمانی مقابله‌ای) فرزندان را دارد (مختارنیا و همکاران، ۱۳۹۵)؛ لذا ضروری است مداخلات آموزشی در رابطه با فرزندپروری نوجوان برای والدین در دوره‌های بحرانی مثل قرنطینه خانگی و یا حتی حضور فرزندان در زمان‌های تعطیلات در نظر گرفته شود. مدارس و رسانه‌های ارتباطی از طریق برگزاری دوره‌های آموزش خانواده‌ها به صورت مجازی یا تولید محتوا می‌توانند به کاهش مشکلات خانواده‌ها در این حوزه در پاندمی کووید ۱۹ کمک کنند.

سومین مسئله پرتعارض نوجوانان با والدین مسائل انضباط در خانواده بود. حضور زمان بیشتر و با اکثریت اعضای خانواده در فضای داخلی خانه در دوره پاندمی می‌تواند تعادل نظم خانواده را به هم بزند. پژوهش‌ها هم نشان داده‌اند که یکی از دلایل تعارضات در پاندمی کووید ۱۹ کمبود فضای درونی در خانواده‌ها است (دا سیلوا و همکاران، ۲۰۲۰). تجمع اعضای خانواده در یک فضای فیزیکی کوچک به‌خصوص در شهرهای بزرگ، آزادی عمل فردی را در انجام برنامه‌های زندگی محدود کرده است (لی و همکاران، ۲۰۲۰) و هر خرده رفتاری در حوزه بی‌نظمی به‌راحتی به چشم می‌خورد و باعث تعارض می‌شود. از سویی کاهش فضای فیزیکی یا اجتماعی، مرزهای بین‌فردی را خدشه‌دار کرده و افراد برای دفاع از آن اعتراض می‌کنند (قنبری^{۵۶} و همکاران، ۲۰۱۶). بی‌نظمی و رعایت نکردن بهداشت شخصی یکی از مسائل پرتعارض والد-نوجوان بود که می‌تواند نشانه‌ای از اختلال در عملکرد و یا آسیب‌های روان‌شناختی مانند افسردگی باشد (وولفسون^{۵۷} و همکاران، ۲۰۱۵).

مسئله چهارم که بیشتر نوجوانان آن را تعارضی پرتکرار در نظر گرفتند مسائل تحصیلی است، این در حالی است که در سایر جوامع به‌عنوان مهم‌ترین منبع مشاجره والدین با نوجوان به دست آمده است (ژانگ، ۲۰۲۰؛ دا سیلوا و همکاران، ۲۰۲۰)، طبیعی است که تبدیل شدن خانواده به کاربری تحصیلی بیش از قبل پای والدین را به این موضوع باز کرده و والدین در کنار معلمان به نقش‌های آموزشی و تربیتی پرداخته‌اند. گرفتن نقش همیار معلمی توسط والدین در خانواده مضاف بر نقش والدگری مربوط به پاندمی کووید ۱۹ بود و فشار روانی بیشتری را به والدین وارد کرد، از سویی همه والدین به مهارت‌های تدریس واقف نیستند و دانش تخصصی در دروس مختلف و رشته‌ها را ندارند، از طرفی نوجوانان نیز به دلیل گرایش به آزادی و خودمختاری تمایل زیادی به حضور والدین در مسائل تحصیلی ندارند؛ این عوامل می‌تواند نقش مهمی در اختلاف بر سر مسائل تحصیلی نوجوانان با والدین را فراهم کند، به هر حال در چنین دوره‌های بحرانی لازم است والدین تا حدودی مهارت‌های برخورد با مسائل تحصیلی فرزندان را داشته باشند تا در این زمینه مسئولیت‌پذیری فرزندان را بالا ببرند و مانع اختلافات گسترده در روابط والد-فرزندی بشوند و از تبدیل اختلاف به خشونت‌های فیزیکی، کلامی و هیجانی جلوگیری کنند. همان‌طور که قبلاً اشاره شده بود پژوهش‌ها از افزایش خشونت خانگی در پاندمی کووید ۱۹ گزارش داده بودند (لی و همکاران، ۲۰۲۰؛ دی‌سیلوا و همکاران، ۲۰۲۰). با اینکه پژوهش حاضر روی اختلاف نظرات در رابطه با موضوعات تعارض متمرکز بود و خشونت‌های خانگی را ارزیابی نکرده بود، ولی اختلاف نظرات (اختلاف در رابطه با موضوعات و مسائل) مرحله اول تبدیل تعارضات به خشونت‌ها هستند (پناغی و همکاران، ۲۰۱۷؛ مختارنیا و همکاران، ۲۰۲۱)؛ بنابراین ضروری است که والدین مهارت‌های لازم برای حل اختلافات و ایجاد ارتباط مؤثر را کسب کنند.

مسئله پرتعارض بعدی نوجوان با والدین موضوعات مرتبط با خواب بود، بررسی و توجه ویژه به مسئله بیدار ماندن نوجوانان در زمان خواب شبانه و اعتراض والدین به این مسئله از چندین نظر مهم به نظر می‌رسد، طبق یافته‌های پژوهش حاضر مسئله زمان خوابیدن فرزندان پرتکرارترین اختلاف در بین مسائل مرتبط با خواب بود؛ این مسئله والد-نوجوان نشان می‌دهد فرزندان در پاندمی کووید ۱۹ به دلایلی از رعایت بهداشت خواب غافل بودند. رعایت نکردن اصول بهداشت خواب توسط نوجوانان، پیش‌بینی‌کننده مهم برای

کاهش سلامت روان آن‌ها است، نوجوانان به دلایلی از جمله استفاده از موبایل، اینترنت و انجام بازی‌های اینترنتی از بهداشت خواب غافل می‌شوند (قداله، ۲۰۱۶) که این با اعتراض والدین همراه می‌شود. نگرانی و استرس والدین در رابطه با سلامت فرزندان، بیشتر آن‌ها را با نوجوان وارد تعارض مخرب می‌کند. چنان‌که پژوهش‌ها نیز نشان می‌دهند اگر والدین در زمینه‌ای احساس نگرانی بیشتری بکنند، در آن زمینه بیشتر با نوجوان وارد بحث می‌شوند (کلانتری، حبیبی^{۵۸} و همکاران، ۲۰۱۷) و عمدتاً چنین بحث‌هایی از نوع تعارضات مخرب است، به این دلیل که والدین در برخورد با این مسائل از راهبرد مشاجره، داد و بیداد و خشونت هیجانی-کلامی استفاده می‌کنند ولی از راهبردهای کارآمد مانند حل مسئله و گفت‌وگو با نوجوان استفاده نمی‌کنند.

علاوه بر اینکه رفتارهای والدین دومین مسئله پرتعارض نوجوان بود و نوجوانان در برابر رفتار والدین اعتراض داشتند، رفتار خود فرزندان در قالب مسائل آداب و ارزش‌ها نیز پنجمین حوزه پرتعارض در روابط والد-نوجوان بود، و به نظر می‌رسد رفتارهایی مانند فحش دادن، جواب والدین را دادن، نشانه‌هایی از مهارت‌های ارتباطی ضعیف نوجوانان است که نقش مهمی در بروز تعارضات والد-نوجوان در پاندمی کووید ۱۹ داشت.

مسائل پوشش و ظاهر نوجوان، اوقات فراغت و ارتباط با دوستان مهم‌ترین موضوعات دوران بلوغ محسوب می‌شوند. این موضوعات به‌عنوان مسائل اصلی نوجوانی در ادبیات و پیشینه پژوهشی مطرح بودند و بیشترین موضوعات تعارض والد-نوجوان را شامل می‌شدند (برنهام^{۵۹} و همکاران، ۲۰۱۵؛ رابین و فوستر، ۲۰۰۲) این درحالی است که این مسائل در پاندمی کووید ۱۹ نسبت به موضوعات استفاده از اینترنت، رفتار والدین، انضباط، تحصیل و مسائل خواب جزو منابع کم‌تعارض نوجوانان با والدین به دست آمد. احتمال دارد شرایط و قرنطینه خانگی این دوره باعث کم‌رنگ شدن این مسائل در پاندمی کووید ۱۹ شده باشد، با توجه به اینکه پژوهش‌هایی در رابطه با شناسایی مسائل تعارض‌آمیز نوجوانان با والدین در ایران (حداقل توسط نویسندگان این مقاله) یافت نشده است، مقایسه نتایج و تبیین یافته‌های پژوهش حاضر را با محدودیت مواجهه می‌کند، و پیشنهاد می‌شود مسائل تعارض‌آمیز والد-نوجوان در دوره‌های بعد از پاندمی کووید ۱۹ شناسایی و بررسی شوند تا در دوران بحران مداخلات مؤثر و کارآمدی تجویز گردد که مبتنی بر پژوهش و شواهد باشد.

رفتارهای مرتبط با تابوها و مسائل حساس به‌طور کلی در کشور ما به دلیل آموزه‌های فرهنگ اسلامی نسبت به سایر فرهنگ‌ها کمتر در بین نوجوانان رایج است. پژوهش قداله و همکارانش (۲۰۱۶) در کشور مصر نیز به این یافته اشاره دارد که رفتارهای مرتبط با تابوها به دلیل مذهب اسلام بین نوجوانان کمتر از سایر مسائل در خانواده‌ها ایجاد تنش می‌کند. پایین بودن فراوانی رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان می‌تواند یکی از دلایل پایین بودن تعارضات در این حوزه از مسائل والد-نوجوان در خانواده‌های ایرانی باشد.

نتایج پژوهش حاضر نیز نشان داد که بین حوزه‌های تعارض در روابط والد-فرزندی رابطه معناداری وجود دارد، حوزه‌های تعارض بر روی حوزه‌های دیگر تأثیر می‌گذارند و باعث گستردگی تعارض در سایر مسائل زندگی و روابط والد-نوجوان می‌شوند (مختارنیا و همکاران، ۲۰۱۷). پژوهش‌ها نیز نشان می‌دهد در صورت حل نکردن مسئله تعارض‌آمیز، تعارضات در خانواده انباشته شده و کارکرد خانواده را مختل می‌سازد (پناغی و همکاران، ۱۳۹۴). یکی از ویژگی‌های خانواده‌های کارآمد حل مسئله است. در صورت حل مسئله، مسائل

تعارض‌آمیز کاهش پیدا می‌کند و خانواده می‌تواند به کارکرد خود ادامه بدهد (میلر^۶ و همکاران، ۲۰۰۰)؛ بنابراین در صورت نادیده‌گرفتن یک مسئله تعارض‌آمیز در روابط والد-نوجوان، احتمال بروز تعارض در سایر حوزه‌های زندگی پیدا خواهد شد. پیشینه پژوهش لجبازی، ابراز خود و خودمختاری نوجوان و میل به کنترل نوجوان از سوی والدین را دلیل این پدیده عنوان کرده‌اند (رابین و فوستر، ۲۰۰۲).

نتایج پژوهش حاضر نیز نشان داد متغیرهای مستقل جنسیت و سن در بروز نوع تعارض در نوجوانان به جز در موضوع مسائل تحصیلی و در سنین ۱۳ با ۱۶ سالگی معنادار نیست. به نظر می‌رسد در پاندمی کووید ۱۹ نوع تعارض در پسران و دختران تفاوتی ندارد، اختلاف نوجوانان دختر و پسر با والدین در رابطه با انواع مسائل زندگی تقریباً یکی است ولی در رابطه با مسئله تحصیلی نوجوانان پسر تعارض بیشتری نسبت به دختران تجربه می‌کردند. این یافته احتمال آن را می‌دهد که نوجوانان پسر کمتر از دختران به مسائل تحصیلی اهمیت نشان می‌دهند و این اهمیت ندادن پسران نسبت به دختران از سوی والدین مورد انتقاد قرار می‌گیرد. اختصاص زمان کم به مسائل تحصیلی توسط پسران، می‌تواند با واکنش والدین همراه باشد. اما چنین یافته‌ای را نمی‌توان به دوران پاندمی تعمیم داد. نتایج سایر پژوهش‌ها نیز نشان می‌دهد که پسران کمتر از دختران به مطالعه علاقه نشان می‌دهند (هووت^۷، ۲۰۰۴). در رابطه با تفاوت نوع تعارض با سنین نوجوان فقط نوجوانان ۱۳ و ۱۶ ساله در موضوع آزادی عمل معنادار به دست آمد. تبیین این یافته هم اهمیت موضوع آزادی در اواسط و اواخر دوران نوجوانی برای خودمختاری و گسترش مرزهای خود نسبت به اوایل نوجوانی نشان می‌دهد و نوجوانان با افزایش سن سعی دارند آزادی بیشتری را از والدین مطالبه کنند. این مطالبه‌گری باعث تعارض با والدین می‌شود (رابین و فوستر، ۲۰۰۲)؛ بنابراین تنها اختلاف در این حوزه بیش از اثرات شرایط شیوع کووید ۱۹ است و نمی‌توان تنها به این شرایط تعمیم داد.

به‌طور کل نتایج پژوهش نشان داد نصف شرکت‌کنندگان پژوهش حداقل روزی یک بار در رابطه با مسئله استفاده از گوشی همراه با والدین خود بحث می‌کنند و با توجه به اهمیت این موضوع در سلامت روان نوجوانان و کارکرد خانواده‌ها، ضروری است برنامه‌ها و مداخلات آموزشی برای استفاده بهنجار از رسانه‌های ارتباطی برای فرزندان و والدین تدوین شود و استانداردهای استفاده متعادل از اینترنت در خانواده‌ها به‌عنوان یک باور استاندارد فرهنگ‌سازی شود. این باعث می‌شود فرزندان و نوجوانان الگوهای رفتاری درست را یاد بگیرند و با الگوی نامتعادل استفاده از رسانه‌ها آشنا شوند. استانداردهای مشترک مانع از تعارضات مخرب می‌شوند. همچنین نظارت ناکارآمد والدین در برخورد با مسئله استفاده از اینترنت، باعث اعتیاد در رفتارهای آنلاین می‌شود (فو^۸ و همکاران، ۲۰۲۰). از طرفی با توجه به نتایج پژوهش حاضر ضروری به نظر می‌رسد فرزندپروری نوجوان به‌عنوان بسته آموزشی برای ارتقا و غنی‌سازی روابط والد-نوجوان و افزایش مهارت‌های ارتباطی و حل مسئله خانواده‌ها برای کاهش تنش و فشار روانی مورد توجه قرار گیرد. یافته‌های پژوهش نیز نشان می‌دهد که رفتارهای منفی والدین یکی از مسائل اصلی نوجوانان بوده است.

یک نکته اصلی را باید در نظر گرفت که خانواده‌ها در شیوع کووید ۱۹ به نهادی با کاربردی چندگانه (محل برای آموزش و پرورش، کسب‌وکار یا دورکاری والدین، گذران اوقات فراغت و حتی به یک بیمارستان برای مراقبت از بیماران) تبدیل شد و خانواده‌ها نقش مهمی در مقابله با بیماری کرونا داشتند. با اعمال سیاست‌گذاری در مدیریت و مبارزه با کرونا مبتنی بر قرنطینه‌خانی یا فرهنگ‌سازی «در خانه بمانیم»

اهمیت نقش خانواده‌ها را در مدیریت بحران نشان می‌دهد؛ بنابراین ضروری است برای توانمندسازی و تاب‌آوری خانواده‌ها برای مواجهه با بحران و یا آسیب‌های روانی-اجتماعی در آینده به دلیل اثرات منفی آتی کووید ۱۹ (مانند وابستگی به اینترنت، وسواس فکری-عملی و چاقی) برنامه‌های حمایتی برای خانواده‌ها در نظر گرفته شود.

داده‌های پژوهش حاضر بعد از موج سوم کرونا جمع‌آوری شده است و احتمال سازگاری خانواده‌ها با انواع تعارضات در دوره‌های بعدی وجود دارد؛ بنابراین احتمال جابه‌جایی تعارضات عمده در روابط والد-نوجوان و یا تعمیم آن به سایر شرایط کرونا باید با احتیاط صورت گیرد. همچنین نمونه پژوهش حاضر با اینکه نمونه بزرگی را شامل می‌شود ولی بازتابی از شرایط کرونایی در مناطقی از شهر بزرگ تهران است. از این رو با توجه به اینکه مسائل و تعارضات والد-نوجوان تابع فرهنگ‌های مختلف و شرایط اجتماعی-اقتصادی است، پژوهش در سایر فرهنگ‌ها و بررسی یافته‌های آن‌ها می‌تواند پیشنهاد پژوهشی باشد. در ضمن روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر تصادفی و مراجعه حضوری نبوده است، این موارد احتمال تعمیم نتایج را با محدودیت‌هایی مواجهه می‌کند. با وجود اینکه نتایج پژوهش حاضر نشان داد که نوع تعارضات وابسته به سن نیست ولی در پژوهش حاضر نوجوانانی که آزمون کنکور در سال ۱۴۰۰ و یا شرایط مشابه را داشتند کنترل نشد؛ بنابراین برای پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود تعارضات عمده این گروه از نوجوانان نیز جداگانه مورد بررسی قرار داده شود. همچنین نمونه پژوهش را نوجوانان تشکیل می‌دادند و با توجه به اینکه طبق پیشینه پژوهشی تفاوت در درک والد و نوجوان در نوع تعارضات وجود دارد، یافته‌های پژوهش را نمی‌توان از دیدگاه والدین در نظر گرفت؛ بنابراین نیاز به پژوهش با نمونه والدین منطقی به نظر می‌رسد.

پی‌نوشت‌ها

1. Habibzadeh & Lang	32. Giving Children Attention
2. Janssen	33. Establishing a Routine
3. Lee	34. Playing with the Children
4. Bussone	35. Explaining what is Happening
5. Qiu	36. Sharing Duties
6. Guessoum	37. Helping with School Activities
7. Pigaiani	38. Clarke
8. Da Silva	39. Gadallah
9. Individual Space	40. Descriptive
10. Rueger	41. Most Frequent Sources of Conflict
11. McGoldrick	42. Asadi Younesi
12. Robin & Foster	43. Conflict Behavior Questionnaire
13. Chen, Gaddini	44. Pillai's Trace
14. Renk	45. χ^2 tests with Yates' correction
15. Panaghi	46. χ^2 tests with Yates' correction
16. Mokhtarnia	47. MONOVA
17. Chaplin	48. Tests of between-subjects effects
18. Liu	49. Bonferroni Adjusted p-values

19. Micucci
20. Lansford
21. Riesch
22. Family-based Therapy
23. A Behavioral-Family Systems
24. Acceptance and Commitment Therapy
25. Major Conflict Issues
26. Mastrotheodoros
27. Skinner & McHale
28. Juang
29. Most Frequent Conflict Issues
30. Center for Baby-Related Studies at the University of Vale do Rio dos Sino
31. Dealing with Multiple Tasks
50. Follow-up Analyses
51. Bülow
52. Zhang
53. Young & De Abreu
54. Kuss
55. Kalantari
56. Ghanbari
57. Wolfson
58. Habibi
59. Berenbaum
60. Mille
61. Houtte
62. Fu

منابع

- اسدی یونسی، م.، مظاهری، م.، ع.، شهیدی، ش.، طهماسیان، ک. و فیاض بخش، م. ر. (۱۳۹۰). تدوین و اعتباریابی پرسشنامه سنجش تعارض والد-نوجوان. *فصلنامه خانواده و پژوهش*، (۱۲)، ۴۷-۷۰.
- مختارنیا، ا.، زاده محمدی، ع.، حبیبی، م. (۱۳۹۵). ساختار عاملی تاییدی و اعتباریابی پرسشنامه تعارض والد-نوجوان (فرم نوجوان). *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، (۴۸)، ۳۹۷-۴۱۱.
- کلانتری، ف.، قنبری، س.، حبیبی، م.، علیزاده، ا. (۱۳۹۶). الگویابی رابطه میان نظام‌های مغزی - رفتاری و تعارضات بین والدین با مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان با میانجی پاسخ‌های شناختی - هیجانی - رفتاری. *مطالعات زن و خانواده*، (۲)، ۳۱-۵۹.
- پناغی، ل.، مختارنیا، ای.، کلانتری، ف. (۱۳۹۴). بررسی مقدماتی ویژگی‌های روان سنجی مقیاس ادراک کارآمدی جمعی خانواده در نوجوانان. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، (۵)، ۵۵۰-۳۱.

- Asadi Younesi, M. R., Mazaheri, M. A., Shahidi, S., Tahmasian, K., & Fayyaz Bakhsh, M. A. (2012). Construction and validation of a parent-adolescent conflict questionnaire (Adolescent's Form). *Journal of Family and Research*, 8(2), 43-70 [in Persian].
- Berenbaum, S. A., Beltz, A. M., & Corley, R. (2015). The importance of puberty for adolescent development: conceptualization and measurement. *Advances in child development and behavior*, 48, 53-92.
- Bussone, S., Pesca, C., Tambelli, R., & Carola, V. (2020). Psychological health issues subsequent to SARS-Cov 2 restrictive measures: The role of parental bonding and attachment style. *Frontiers in psychiatry*, 11, 1197.
- Bülow, A., Keijsers, L., Boele, S., van Roekel, E., & Denissen, J. (2020). Parenting adolescents in times of a pandemic: changes in relationship quality, autonomy support, and Parental Control? DOI:10.31234/osf.io/g8kpf.

- Chaplin, T. M., Sinha, R., Simmons, J. A., Healy, S. M., Mayes, L. C., Hommer, R. E., & Crowley, M. J. (2012). Parent-adolescent conflict interactions and adolescent alcohol use. *Addictive Behaviors*, 37(5), 605-612.
- Chen-Gaddini, M. (2012). Chinese mothers and adolescents' views of authority and autonomy: A study of parent-adolescent conflict in urban and rural China. *Child Development*, 83(6), 1846-1852.
- Clarke, E. J., Preston, M., Raksin, J., & Bengtson, V. L. (1999). Types of conflicts and tensions between older parents and adult children. *The Gerontologist*, 39(3), 261-270.
- da Silva, I. M., Lordello, S. R., Schmidt, B., & de Melo Mietto, G. S. (2020). Brazilian families facing the Covid-19 outbreak. *Journal of Comparative Family Studies*, 51(3-4), 324-336.
- Fu, X., Liu, J., Liu, R.-D., Ding, Y., Wang, J., Zhen, R., & Jin, F. (2020). Parental monitoring and adolescent problematic mobile phone use: The mediating role of escape motivation and the moderating role of shyness. *International journal of environmental research and public health*, 17(5), 1487.
- Gadallah, M. A., Hassan, A. M., Kotb, S. A., & Abd EL-Hameed, N. A. (2016). Parent-Adolescents conflicts and its relation with their school achievement and self-esteem. *Assiut Scientific Nursing Journal*, 4(9), 186-196.
- Ghanbari, S., Kalantari, F., & Mokhtarnia, I. (2016). Interpersonal perception, approach to the analysis of social relations. *Journal of Rooyesh-e-Ravanshenasi*, sixth year, 3(20), 225-239.
- Guessoum, S. B., Lachal, J., Radjack, R., Carretier, E., Minassian, S., Benoit, L., & Moro, M. R. (2020). Adolescent psychiatric disorders during the COVID-19 pandemic and lockdown. *Psychiatry research*, 113264.
- Habibzadeh, F., & Lang, T. (2020). The coronavirus pandemic: "the show must not go on". *The international journal of occupational and environmental medicine*, 11(2), 63.
- Houtte, M. V. (2004). Why boys achieve less at school than girls: The difference between boys' and girls' academic culture. *Educational studies*, 30(2), 159-173.
- Janssen, L. H., Kullberg, M.-L. J., Verkuil, B., van Zwieten, N., Wever, M. C., van Houtum, L. A., Wentholt, W. G., & Elzinga, B. M. (2020). Does the COVID-19 pandemic impact parents' and adolescents' well-being? An EMA-study on daily affect and parenting. *PloS one*, 15(10), e0240962.
- Juang, L. P., Hou, Y., Bayless, S. D., & Kim, S. Y. (2018). Time-varying associations of parent-adolescent cultural conflict and youth adjustment among Chinese American families. *Developmental psychology*, 54(5), 938-949.
- Kalantari, F., Ghanbari, S., Habibi, M., & Alizade, E. (2017). The modeling of relationship between brain-behavioral systems and Inter-parental conflicts with adolescent's emotional-behavioral problems mediated by the cognitive-emotional-behavioral responses. *Woman and Family Studies*, 5(2), 31-59 [in Persian].
- Kalantari, F., Habibi, M., Mokhtarnia, I., & Niaty, F. (2017). A preliminary study on the psychometric characteristics of scale catastrophic cognition in adolescents. *Advances in Cognitive Science*, 19(2), 62-74.

- Kuss, D. J., Van Rooij, A. J., Shorter, G. W., Griffiths, M. D., & van de Mheen, D. (2013). Internet addiction in adolescents: Prevalence and risk factors. *Computers in Human Behavior*, 29(5), 1987-1996.
- Lansford, J. E., Laird, R. D., Pettit, G. S., Bates, J. E., & Dodge, K. A. (2014). Mothers' and fathers' autonomy-relevant parenting: Longitudinal links with adolescents' externalizing and internalizing behavior. *Journal of youth and adolescence*, 43(11), 1877-1889.
- Lee, J., Chin, M., & Sung, M. (2020). How Has COVID-19 Changed family life and well-being in Korea? *Journal of Comparative Family Studies*, 51(3-4), 301-313.
- Liu, L., Wang, N., & Tian, L. (2019). The Parent-adolescent relationship and risk-taking behaviors among chinese adolescents: The moderating role of self-control. *Frontiers in Psychology*, 10, 1-8.
- Mastrotheodoros, S., Van der Graaff, J., Deković, M., Meeus, W. H. J., & Branje, S. (2020). Parent-adolescent conflict across adolescence: Trajectories of informant discrepancies and associations with personality types. *Journal of Youth and Adolescence*, 49(1), 119-135.
- McGoldrick, M., Carter, B., & Garcia-Preto, N. (2014). *The Expanded Family Life Cycle: Individual, Family, Social Perspectives* (4nd ed.). New York: Pearson Education.
- Micucci, J. A. (2009). *The Adolescent in Family Therapy: Harnessing the Power of Relationships*. London: Guilford Press.
- Miller, I. W., Ryan, C. E., Keitner, G. I., Bishop, D. S., & Epstein, N. B. (2000). The McMaster approach to families: Theory, assessment, treatment and research. *Journal of family therapy*, 22(2), 168-189.
- Mokhtarnia, I., Mohammadi, A. Z., & Habibi, M. (2016). Confirmatory factor analysis and validation of the Parent-Adolescent Conflict Questionnaire (Adolescent Form). *Developmental Psychology: Journal of Iranian Psychologists*, 12(48), 397-411 [in Persian].
- Mokhtarnia, I., Zadeh Mohammadi, A., & Habibi, M. (2016). The Relationship between inter parenting conflict and tendency to risky behaviors: The mediator role of conflict intensity of parent-adolescent. *Woman and Family Studies*, 4(2), 101-130.
- Mokhtarnia, I., Zadeh Mohammadi, A., Habibi, M., & Mirzaei Far, F. (2017). Marital Conflicts and Parent-Adolescent Conflicts: The Mediator Role of Adolescents' Appraisals of Interparental Conflicts. *Journal of Family Research*, 12(4), 663-683.
- Mokhtarnia, I., Zadeh Mohammad, A., Panaghi, I., & Cheraghi, M. (2021). The Revised Parent-Adolescent Conflict Issues Checklist (PACIC-R): Development, reliability, and validity [Manuscript submitted for publication].
- Panaghi, L., Ghahari, S., Mokhtarnia, I., Dasarband, B., & Nabavian, V. (2017). Preliminary study of psychometric features of wife abuse questionnaire. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 23(2), 218-231 .
- Panaghi, L., Mokhtarnia, I., & Kalantary, F. (2016). A Preliminary Study of Psychometric Properties of the Adolescents' Perceived Family Collective Efficacy Scale in Adolescent. *Journal of Family Research*, 11(4), 531-550 [in Persian].
- Pigaiani, Y., Zoccante, L., Zocca, A., Arzenton, A., Menegolli, M., Fadel, S., Ruggeri, M., & Colizzi, M. (2020). Adolescent Lifestyle Behaviors, Coping Strategies and

- Subjective Wellbeing during the COVID-19 Pandemic: An Online Student Survey. Healthcare,
- Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., Wang, Z., Xie, B., & Xu, Y. (2020). A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: implications and policy recommendations. *Gen Psychiatr*, 33(2), e100213.
- Renk, K., Liljequist, L., Simpson, J. E., & Phares, V. (2005). Gender and Age Differences in the Topics of Parent-Adolescent Conflict. *The Family Journal*, 13(2), 139-149.
- Riesch, S. K., Bush, L., Nelson, C. J., Ohm, B. J., Portz, P. A., Abell, B., Wightman, M. R., & Jenkins, P. (2000). Topics of conflict between parents and young adolescents. *Journal for specialists in pediatric nursing*, 5(1), 27-40.
- Robin, A. L., & Foster, S. L. (2002). *Negotiating parent-adolescent conflict: A behavioral-family systems approach*. Guilford Press.
- Rueger, S. Y., Katz, R. L., Risser, H. J., & Lovejoy, M. C. (2011). Relations between parental affect and parenting behaviors: A meta-analytic review. *Parenting: Science and Practice*, 11(1), 1-33.
- Skinner, O. D., & McHale, S. M. (2016). Parent-Adolescent Conflict in African American Families. *Journal of Youth and Adolescence*, 45(10), 2080-2093.
- Wolfson, A. R., Harkins, E., Johnson, M., & Marco, C. (2015). Effects of the young adolescent sleep smart program on sleep hygiene practices, sleep health efficacy, and behavioral well-being. *Sleep Health*, 1(3), 197-204.
- Young, K. S., & De Abreu, C. N. (2011). *Internet addiction: A handbook and guide to evaluation and treatment*. London: John Wiley & Sons, Inc.
- Young, K. S., & De Abreu, C. N. (2017). *Internet addiction in children and adolescents: Risk factors, assessment, and treatment*. London: Springer Publishing Company.
- Zhang, Y. (2020). *Improving parent-child communication: creating a relaxed conversation atmosphere during the COVID-19 quarantine period* (Publication Number 3) [Master's thesis, Delft University of Technology]. TU Delft Repository. TU Delft Repository.